CATEVA CONSIDERAŢII GENERALE CU PRIVIRE LA INSTRUMENT ŞI INSTRUMENTAL ÎN LIMBA RUSĂ

Manea Ana-Maria
Universitatea *Ovidius*, Constanţa

The instrument and the Instrumental case in Russian language (Abstract)

The instrument case is one of the most difficult problems in Russian grammar for Romanian speakers and not only. The meaning of instrument is only one of many others meanings of this case. Beside this one in Romanian language all the others meanings of the Instrumental case from Russian language are expressed by totally different grammatical means. These great differences need to be discussed more than they has been so they could be correctly understood and used by not native speakers.

Categoria gramaticală a cazului s-a aflat permanent în atenţia lingviştilor, acumulându-se un material extrem de bogat din cercetările efectuate. Totuşi, multe probleme legate de teoria cazurilor, de clasificarea sensurilor exprimate prin formele cazuale, de funcţionarea acestora şi posibilităţile de clasificare a sensurilor, rămân încă insuficient cercetate.

În practica predării limbii ruse ca limbă străină, un loc important este ocupat de prezentarea formelor cazuale, deoarece în nici o altă limbă nu există un sistem atât de dezvoltat ca în rusă. Despre complexitatea instrumentalului vorbeşte şi A.A.Potebnia în cartea sa "Note asupra gramaticii ruse" (1958), spunând: "ne-am obişnuit, de exemplu, să vorbim despre un singur caz instrumental în limba rusă, dar, de fapt, acest caz nu este o singură categorie gramaticală, ci câteva distincte, legate genetic între ele. Fiecare nouă folosire a cazului instrumental este un caz nou, astfel încât, de fapt, avem de-a face cu mai multe cazuri numite instrumental…"[1] Cel care învaţă limba rusă ca limbă străină trebuie să ştie care sunt sensurile ce pot fi exprimate cu ajutorul uneia sau a altei forme cazuale. Principiul funcţional- semantic în transmiterea informaţiei la orele de limbă rusă ne indică necesitatea considerării cazurilor ca forme polisemantice.

În studiul de faţă ne-am oprit asupra cazului instrumental, deoarece în limba română el nu există, sensurile sale fiind exprimate prin mijloace dintre cele mai diferite. Pe de altă parte, predarea cazului instrumental implică şi diferenţe de gândire între limbile slave şi celelalte, după remarca şi A.M.Peşkovski[2].

[1] Потебня А.А. -"Из записок по русской грамматике" (т. I-II), Москва, 1958: 64.

[2] Пешковский А.М.- "Русский синтаксис в научном освещении", Москва, 200: 243"nici în franceză, nici în germană, nici în engleză şi nici într-o altă limbă, în afară de cele slave, nu se poate spune *он был рабом,* ci doar **он был раб* ". O altă situaţie dintre cele mai dificile este şi aceea când trebuie spus *руководить коллективом, заведовать кафедрой* etc.

BDD-A3654 © 2004 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:36 UTC)

O a doua restrângere a obiectului acestei lucrări se realizează până la nivelul grupei în care intră sensul mai larg al intrumentului, mijlocului de realizare a acțiunii.

Un rol deosebit în descrierea cazurilor îl are G.A.Zolotova[3]. Descriind funcțiile formelor cazuale, ea le caracterizează ca fiind unități sintactice, numindu-le sintaxeme. "Dicționarul sintactic" întocmit de G.A.Zolotova ne apropie de rezolvarea problemei, dar, totuşi, el nu poate fi folosit în întregime, deoarece, pe de o parte, descrierea este foarte detaliată, ceea ce îngreunează procesul predării, iar, pe de altă parte, în această descriere este prezentată o nouă concepție despre statutul cuvântului, ce necesită cunoştințe speciale, pe care începătorii, şi, cu atât mai mult, nefilologii, nu le au.

În acestă lucrare este descries sensul de instrument, mijloc de înfăptuire a acțiunii, realizat în combinație cu verbul. Acest sens este dificil de stabilit, şi "în ultimii zeci de ani, el a constituit obiectul atenției multor lingvişti. Totuşi, nu s-a ajuns la o concepție unică asupra categoriei instrumentului, nici în lingvistica națională, şi nici în cea internațională. Nu există nici o terminologie stabilă."[4]

Cu toate acestea am reuşit să deosebim următoarele sensuri:

1. Cea mai numeroasă şi răspândită grupă este cea a instrumentului, în care substantivul la instrumental **denumeşte obiectul, mijlocul de realizare a acțiunii.** În cadrul acestei grupe mai mari putem deosebi câteva situații în care sunt exprimate anumite sensuri în combinație cu verbe cu o anumită semantică.

a) **Instrumentul propriu-zis** (*чисто орудийное значение*): *рубить топором* (a sparge cu toporul), *пилить пилой* (a tăia cu ferăstrăul), *бить молотком* (a bate cu ciocanul), *копать лопатой* (a săpa cu lopata), *шить иглой* (a coase cu acul), *резать ножом* (a tăia cu cuțitul), *рисовать карандашом* (a desena cu creionul), *есть ложкой* (a mânca cu lingura), *чистить щёткой* (a spăla cu periuța) ş.a.

În această grupă putem include şi o serie de combinații, în care substantivul în cazul instrumental denumeşte mijloace ajutătoare (*вспомогательные средства*) în realizarea acțiunii, de exemplu: *умыться водой* (a se spăla cu apă), *стирать мылом* (a spăla cu săpun), *чистить пастой* (a curăța cu pastă), *мыть порошком* (a spăla cu detergent), *писать чернилами* (a scrie cu cerneală) ş.a.

b) Instrumentalul numeşte **realizatorul acțiunii** exprimate printr-un verb special. În această situație apar substantivele, care denumesc părțile corpului omenesc: *махать рукой* (a face cu mâna), *топать ногами* (a bate din picioare), *моргать*

[3] Золотова Г.А., "Синтаксический словарь (репертуар элементарных единиц русского синтаксиса)", Москва, 1988.

[4] Муравенко Е.В. – "К описанию категории орудийности в русском языке: о соотношении формы с первообразными и производными предлогами ", "Знак", Москва, 1994: 173.

BDD-A3654 © 2004 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:36 UTC)

глазами (a face cu ochiul), *повести плечом* (a ridica din umeri), *грозить пальцем* (a amenința cu degetul), *стучать кулаком* (a bate cu pumnul) ș.a.

c) **Instrumentalul folosit pe lângă verbele cu sensul general "a hrăni, a aproviziona"**: *кормить вкусной едой* (a hrăni cu mâncare bună), *поить молоком* (a da să bea lapte), *угощать тортом* (a servi cu tort), *потчевать рыбой* (a servi, a ospăta cu pește), *удобрять землю азотом* (a îngrășa pământul cu azot), *снабдить отряд униформой* (a aproviziona detașametul cu uniforme), *обеспечить материалами* (a aproviziona cu materiale, a asigura materialele), *вооружить пистолетами* (a înarma cu pistoale) ș.a.

d) **Instrumentalul folosit pe lângă verbe cu sensul general de "umplere, acoperire" a unei suprafețe, a unui volum etc**.: *накрыть скатертью* (a acoperi cu față de masă), *покрыть лаком* (a acoperi cu la, a lăcui), *закрыть одеялом* (a înveli / a acoperi cu plapumă), *покрыть ковром* (a pune covor), *завалить мусором* (a acoperi cu gonoi), *выложить камнем* (a pardosi cu piatră), *заклеить обоями* (a lipi tapet), *украсить кружевами* (a împodobi cu dantelă), *расшить шёлком* (a coase cu mătase), *зарасти сорняком* (a se acoperi de buruiană), *обрасти бородой* (a-și lăsa barbă), *наполнить жидкостью* (a umple de lichid), *заполнить водой* (a umple de apă), *засадить огурцами* (a planta castraveți), *окружить заботой / вниманием* (a înconjura cu grijă / cu atenție) ș.a.

e) **Instrumentalul folosit pe lângă verbe cu sensul de "a primi ceva în interior" (hrană, băutură, aer)**, de exemplu: *дышать свежим воздухом* (a respira aer curat), *закусить селедкой* (a gusta scrumbie), *обедать (завтракать, ужинать) мясом* (a avea carne la micul dejun, prânz, cină), *затянуться табачным дымом* (a inhala fum de tutun), *кормиться овощами* (a se hrăni cu legume), *надышаться морским воздухом* (a inhala aer de mare), *наесться фруктами* (a se sătura de fructe), *напиться соками* (a se sătura de suc), *насытиться мясом* (a se sătura de carne), *питаться виноградом* (a se sătura de struguri) ș.a.

2. Într-o grupă aparte am delimitat expresiile (apropiate de sensul de instrument), în care substantivele folosite în cazul instrumental denumesc **obiectul asupra căruia se propagă acțiunea verbelor cu sensurile de "conducere, posesie, stăpânire"** (*руководство, обладание, владение*). Din această grupă nu fac parte un număr mare de verbe, dar expresiile, în care apar ele, sunt foarte frecvente în limba rusă contemporană: *руководить коллективом* (a conduce colectivul), *командовать кораблём* (a comanda pe un vas), *заведовать кафедрой* (a conduce o catedră), *управлять заводом* (a conduce o fabrică), *распоряжаться деньгами* (a administra banii), *править страной* (a conduce țara), *дирижировать оркестром* (a dirija orchestra), *владеть техникой* (a stăpâni tehnica), *обладать информацией* (a deține informație), *располагать временем* (a planifica vremea) ș.a.

3. Exprimarea unei **stări emoționale**

Aici apar verbele cu sensul de "pasiune" (*увлечение* cu sufixul *-ся*): *восхищаться актёрами* (a fi încântat de actori), *любоваться картинами* (a admira

BDD-A3654 © 2004 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:36 UTC)

tablourile), *возмущаться поступком товарища* (a se indigna de fapta prietenului), *наслаждаться музыкой* (a asculta cu plăcere muzică), *гордиться сыном* (a se mândri cu fiul), *увлекаться историей* (a fi pasionat de istorie), *заниматься спортом* (a practica sport), *интересоваться литературой* (a fi interesat de literatură), *увлекаться рисованием* (a fi pasionat de desen) ş.a. În această situație, cazul instrumental se foloseşte fără prepoziție.

În această grupă intră şi verbe cu sensurile de **"plecăciune, umilire voluntară"**, folosite cu prepoziția *перед* (în fața, față de), de exemplu: *преклоняться* (a se pleca), *робеть* (a se intimida), *унижаться* (a se umili), *пасовать* (a ceda), *благоговеть* (a venera), *трепетать* (a tremura), *трусить* (a se teme), *теряться* (a se pierde), *дрожать* (a tremura), *пресмыкаться* (a se ploconi), *заискивать* (a fi slugarnic), şi verbe cu sensurile de "zeflemea, batjocură", folosite cu prepoziția *над*: *смеяться* (a râde), *шутить* (a glumi), *ухмыляться* (a surâde satisfăcut*), иронизировать* (a ironiza), *насмехаться* (a lua în râs), *потешаться* (a-şi bate joc), *издеваться* (a batjocori), *глумиться* (a glumi), *надругаться* (a insulta) *ş.a.*

4. **Stare fizică, morală, starea de spirit a subiectului**: *спать крепким сном* (a dormi profund), *жить надеждой* (a trăi cu speranța), *любить всем сердцем* (a iubi din toată inima), *жить бобылём* (a trăi burlac), *думать своим умом* (cu gândi cu propria minte), *чувствовать своим сердцем* (a simți cu propria inimă) ş.a.

Aici intră şi combinațiile intrumentalului cu verbe care caracterizează **percepția vizuală, fizică**, de exemplu: *пахнуть (*a mirosi*), нести (a duhni), вять (a mirosi), отсвечивать (a reflecta)*(*пахнуть духами* – a mirosi a parfum, *веять холодом* – a mirosi a frig, *из лаборатории несло хлоркой* – din laborator miroase a clor, *от него несёт вином* – el duhneşte a vin, веет весной – miroase a primăvară ş.a.).

Acestea sunt numai câteva din cele douăzeci şi şase de sensuri care pot fi delimitate pentru substantivele în cazul instrumental, aflate pe lângă verbe.

În opinia noastră, instrumentalul este cel mai dificil şi cel mai "surprinzător" caz al limbii ruse şi de aceea studiul acestei probleme poate fi de perspectivă.

BIBLIOGRAFIE

Потебня А.А.: "Из записок по русской грамматике" (т. I-II), Москва, 1958.
Пешковский А.М.: "Русский синтаксис в научном освещении", Москва, 2001.
Золотова Г.А.: "Синтаксический словарь (репертуар элементарных единиц русского синтаксиса)", Москва, 1988.
Муравенко Е.В.: "К описанию категории орудийности в русском языке: о соотношении формы с первообразными и производными предлогами", "Знак", Москва, 1994.

BDD-A3654 © 2004 Ovidius University Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 20:52:36 UTC)